

קו לחינוך

הקו שלך למידע חינוכי

כל הזכויות שמורות ©
המודעות באחריות המפרסמים בלבד
דוא"ל: kav1@bezeqint.net
אתר קו לחינוך באינטרנט
www.kavnet.co.il

גיליון 429 ♦ ג' שבט תשס"ח - י' שבט תשס"ח ♦ 17.1.2008 - 10.1.2008 ♦ משוגר למנויים בלבד
מו"ל ועורכת: סיגל בן-ארצי | עריכה: מיכל חביב | המערכת: זהבית 4 יבנה | טל. 03-6354484 | פקס. 050-6812066

הממונה על מניעת אלימות במשה"ח; אימון המורים עשוי למנוע אלימות הורים

עליהם את ההורים בתחילת כל שנה. על המנהל והמורים להדגיש, כי אין להגיע לביה"ס לדבר עם המורה בלי שתואמה עמו פגישה מראש. לדבריה, איסור חסר פשרות במיוחד צריך להיות על כניסה של הורה לכיתה בעת השיעור. אלגריסי מדגישה, שהבהרות אלו ימסרו להורים בדרך מכבדת, שתבהיר להם שמפגש לא מתואם אינו עושה גם להם את השירות הרצוי. לדבריה, בביה"ס רבים, בעיקר ביסודיים, רווחים מקרים שבהם הורים נכנסים לשיעורים בלי לבקש רשות, גם עם למטרות תמימות לכאורה, כמו להביא לילד כריך ששכח בבית או לברר דבר מה עם המורה. בסיטואציה כזו, שבה המורה לחוץ להמשיך בשגרת השיעור, עשויה ההפרעה לגרום לו לענות להורה בקוצר רוח, שיוביל לקונפליקט. לדבריה יש להבהיר להורים, שכל פגישה עם מורה צריכה להיעשות בפרטיות ומאחורי דלת סגורה - בדרך שמכבדת את המורה והורה כאחד.

(המשך בעמ' 2)

בשבוועיים האחרונים אירעו בביה"ס באשדוד וברחובות שני מקרים, שבהם הותקפו מורות על ידי אימהות של תלמידים. בעקבות התקיפות הוגשו תלונות למשטרה והוצאו צווי הרחקה מבתי"ס כנגד האימהות, ושני בתי"ס אף הושבתו ליום אחד לאות מחאה. מעבר לפגיעה האישית במורה המותקף יש לאירועים מעין אלה, שהפכו לשכיחים בשנים האחרונות, השפעה שלילית על חיי ביה"ס; הם יוצרים דמורליזציה בקרב המורים, ומעניקים לביה"ס תדמית של "מקום אלים".

האם יש דרכים שבהן יכולים לנקוט מנהל ביה"ס והמורים כדי למנוע אירועים מעין אלה בביה"ס? לדברי הממונה על מניעת אלימות בשפ"י, אלה אלגריסי, התשובה לשאלה זו חיובית. לדבריה, אחת הפעולות הבסיסיות, שבה יכול מנהל ביה"ס לנקוט כדי לצמצם את היתכנות התופעה, היא קביעת חוקים ברורים מתי יכולים הורים להיפגש עם מורה בביה"ס, ולהקפיד לידע

בארגון המורים; מתנגדי ארז מתארגנים ל"מרד"

חברים כ-600 צירים, במקום על ידי מועצת הארגון, שבה חברים 47 נציגים בלבד. המשמעות של תביעות אלו היא למעשה חסימת האפשרות של ארז להיבחר לקדנציה נוספת כיו"ר הארגון. מארגני מטה הפעולה בחרו בתחילה להישאר בעילום שם, אך לאחר ש"קו לחינוך" חשף את זהותם, הם פרסמו את העצומה בשמותיהם. בראש ההתארגנות עומדת ברכה מציאל, שפרשה לאחר שבינת המורים מהנהלת ארגון המורים כמחאה על התנהלותו של ארז במהלכה. מציאל שימשה עד לפני כשנתיים כראש המחלקה הפרופסיונאלית בארגון המורים, תפקיד שמי שממלא אותו נחשב "מספר שניים" בצמרת הארגון. אך בעקבות חילוקי דעות שהיו למציאל עם יו"ר הארגון היא הועברה לתפקיד שולי יותר בהנהלת הארגון; הממונה על הברוויות ומגזין קשר עין. בשיחה עם קו לחינוך טוענת מציאל, כי כשפרשה מהנהלת ארגון המורים לא היה בכונתה לחזור לפעילות פוליטית. לדבריה רק לאחר שקיבלה עשרות הודעות תמיכה בטלפון ובדוא"ל, הסכימה לנהל את מטה הפעולה של מתנגדי ארז.

עשרות מורים, ממתנגדי ארז בארגון המורים, החלו השבוע להחתים מורים ומנהלים על עצומה לכינוס דחוף של ועידת הארגון. המורים התארגנו תחת השם "מטה פעולה ארצי לביצוע רפורמה בארגון המורים". יש לציין, כי כדי לכנס את ועידת ארגון המורים, צריכים אנשי המטה לאסוף חתימות של לפחות רבע מחברי הארגון - כעשרת אלפים מורים. המטרה המוצהרת של ההתארגנות היא לאלץ את הנהלת הארגון לשנות מספר סעיפים בתקנון ולאמץ נורמות של גוף ציבורי. בין השינויים בתקנון שדורש המטה; צירוף גורמים חיצוניים ובלתי תלויים לוועדת הביקורת של הארגון, פרסום דו"ח ועדת הביקורת במגזין הארגון, "קשר עין", פרסום הדו"ח הכספי השנתי של הארגון ב"קשר עין" ושקיפות בנושא גובה השכר של נבחרים הארגון.

תביעות נוספות של המטה; הגבלת מספר חברי מועצת הארגון המקבלים שכר מהנהלת הארגון או מגופי סמך אלו ל-25%, במקום למעלה מ-50% כיום, הגבלת כהונת יו"ר הארגון לשתי קדנציות בלבד, בחירת יו"ר הארגון בידי ועידת הארגון, שבה

בהסתדרות המורים; הסכם הרפורמה עדיין לא נראה באופק

המורים טוענים שהוא מתקיים באינטנסיביות רבה, כשלוש פעמים בשבוע, וברוח טובה. מהסתדרות המורים נמסר לקו לחינוך, כי עדיין לא יושבו חילוקי הדעות עם נציגי האוצר בנושאים; הפיצוי עבור גמולי שעות הגיל ושעות התפקיד וחישוב הפנסיה במסגרת הרפורמה. "לא נחתום על 'אופק חדש' עד שלא יהיה הסכם כתוב בנושאים אלה", מוסיפים בהסתדרות המורים.

כמעט חודש חלף מהתאריך שנקבע לחתימה על הסכם רפורמת אופק חדש, ה-15 בדצמבר 2007, ועדיין לא נוקבים בהסתדרות המורים מועד מחדש משוער. עם סיום שביתת ארגון המורים, העריכו גורמים במשה"ח שנציגי האוצר יגלו גמישות רבה יותר במשא ומתן עם הסתדרות המורים, ולו בכדי להראות לרן ארז שהמאבק שלו היה מיותר. למרות זאת, לא חלה בשבועות האחרונים התקדמות ניכרת במשא ומתן, אם כי בהסתדרות

מנהל ביה"ס לאומנויות בירושלים; "המנהלים קיבלו מתנה גדולה ממשה"ח

כך, למשל, יכול המנהל להוציא קבוצות קטנות של תלמידים מתקשים לשיעורי תגבור עם מורה, או להכניס שני מורים לשיעור אחד, שיעניקו כך יחס אישי וסיוע לכל תלמיד. כמו כן ניתן, לדבריו, להעביר שעות למרתונים לקראת הבגרות, וסוף סוף המורים יקבלו תגמול כספי עבור עבודה שעשו עד כה בחינם. "אני מרגיש שניתן לי שי של 2,000 שעות הוראה", מוסיף בר גיורא. לדבריו הוא מתכוון גם להשתמש בחלק מהשעות לתקצוב אולפן קיץ באנגלית לתלמידים מתקשים, ואולי אף להעביר שעות הוראה לשנת הלימודים הבאה.

בכתבה בגיליון הקודם של קו לחינוך, טענו מנהלי תיכונים, כי החזרת שעות של 22 ימי השביתה, בנוסף ל-27 הימים שנוספו לשנת הלימודים על ידי משה"ח (בסך הכול 49 ימי שביתה), היא כמעט "משימה בלתי אפשרית". עמדה מנוגדת מציג מנהל ביה"ס לאומנויות בירושלים, דני בר גיורא. לטענתו המנהלים קיבלו עתה "מתנה גדולה" ממשה"ח. למרות שחוזר מנכ"ל מדבר על החזרת שעות השביתה לתלמידים באמצעות שעות אפס או הארכת יום הלימודים, ניתן בפועל למנהלים חופש רב לבחור באיזו דרך צריך לנצל את השעות. לדבריו; "כאן ניתנת למנהל אפשרות להפגין יצירתיות רבה".

הממונה על מניעת אלימות במשה"ח; אימון המורים עשוי למנוע אלימות הורים

(המשך מעמ' 1)

מורה יהיה חבר בצוות של 2-3 מורים, למשל מחנך ושני מורים מקצועיים, שיסייעו זה לזה לפתור בעיות עם הורים. כשצפוי מפגש מתוח עם הורה, ישתתף בו חבר נוסף מהצוות, והמורה לא יחוש בודד ב"מערכה".

כמו כן, מציעה אלגרסי למנהל ביה"ס ליצור לובי מייצג חזק של הורים, שההורים האחרים יוכלו להסתייע בו בעת הצורך. כך יוכל הורה, שחש שנעשה עוול לילדו בביה"ס, להתיעץ עם הורים אחרים ולקבל את סיועם בפנייה לביה"ס. לדבריה, בהתייעצות הזו כבר פורק ההורה חלק מהתסכול שהוא חש לפני שהוא מגיע לביה"ס, והמפגש שלו עם המורה רגוע יותר. אלגרסי מסכימה, כי תמיד ייתכנו מקרים של הורה אלים, שכל פעולה של ביה"ס לא תמנע את מעשה התוקפנות שלו. עם זאת היא סבורה, כי ככל שיש יותר משמעת בביה"ס מחד, אך גם רגישות רבה לתלמידים מאידך, יוכל להיבנות בביה"ס תהליך מתקן גם מאירוע כזה. לדבריה, פעמים רבות האלימות מתעצמת כשהחוויה של ההורה היא שלא אכפת לביה"ס או למורה מילדו. ביה"ס צריך לפתח מנגנונים המבהירים להורים כי כל תלמיד חשוב. לדבריה, חולשת מעמדו של המורה כיום, גם היא גורם עיקרי לכך שההורים מרשים לעצמם לנקוט כלפי מורים בגישה אגרסיבית, אך לבעיה זו לא נמצא עדיין פתרון. עם זאת היא מוסיפה, כי בשנה האחרונה לא חלה עלייה במספר אירועי האלימות הפיזית או המילולית של הורים כלפי מורים.

אלגרסי מוסיפה, כי גם כשמתנהלת שיחה של הורה עם מורה בתיאום מראש, קורה שמתפתחת סיטואציה שבה ההורה נוקט בגישה שיפוטית כלפי המורה, או שהמורה נוקט בגישה שיפוטית כלפי ההורה. במצב כזה כל תגובה בלתי נכונה של מורה עלולה לגרום "להתלקחות" של ההורה ואף לאלימות פיזית. לדבריה הפתרון הטוב ביותר למניעת הסלמה כזו הוא על ידי אימון "חדר מורים לומד" בדרכי התנהגות ודיבור העשויים למנוע זאת. את האימון תעביר יועצת או איש מקצוע אחר שעבר למטרה זו הכשרה בשפ"י. האימון כולל תשובות במשפטים מרגיעים; לדוגמה - אם הורה נוקט כלפי המורה במילים בוטות, אסור למורה לענות לו בדרך דומה. על המורה לענות, למשל, "לא נעים לי לשמוע ממך מילים כאלו" או "אני מבין שאתה כועס".

לשאלה האם אין באימון המורים משום הטלת האחריות עליהם להתנהגות ההורים, עונה אלגרסי, כי אכן האחריות להתנהגות ההורים מוטלת במידה רבה על המורים. הנימוק שלה הוא שהמורים הם אנשי המקצוע ואותם ניתן לאמן כיצד לנהל מצבי קונפליקט, בעוד שאת ההורים לא יכול ביה"ס לחנך. לדבריה אימון צוות המורים כיצד להתמודד עם תוקפנות מילולית חיוני לא רק בקשר שלהם עם ההורים, אלא גם עם התלמידים. דרך נוספת, שמציעה אלגרסי למניעת אלימות הורים, היא באמצעות "בריתות" של מורים בביה"ס. במסגרת הברית כל

מתמטיקה בקרי קלות
כשמסבירים בפשטות מבינים בקלות

סדרת ספרי המתמטיקה בקרי קלות של רחל בריסק פרטוש מתאפיינת בהסברים מפורטים מהצעד הראשון ועד לכגרות.

דרכי ההוראה בספר מובנות לתלמידים ומתרגמות את שפת המתמטיקה לשפה ברורה המדברת אל תלמידים.

סדרה זו באה לשבור את המיתוס "מתמטיקה מקצוע קשה". בספרי הסדרה ניתן למצוא את הרקע התיאורטי הנחוץ להבנת הנושאים השונים, כאשר נעשה ניסיון להמחיש את הנ"ל ככל שניתן, תוך כדי שימוש בשירטוטים צבעוניים ובהסברים מפורטים הכתובים בשפה הברורה לכל נפש.

הוצאת בריסק, ת.ד. 11168, ירושלים 93848

טל' 02-6764302 ♦ פקס' 02-6769584 ♦ www.brisk.co.il

דו"ח; מספר המורים המובטלים במגזר הערבי עלה בשלוש השנים האחרונות ב-25%

פתרון חלקי המוצע על ידי מכון מרחבים; העסקת כ-1,000 מורים ערבים במגזר היהודי

על אי-שיבוצם להוראה התקבלה באופן בלתי תקין. טענה מרכזית נוספת היא על היעדר השקיפות בשיטת הניקוד; המועמדים לשיבוצ מקבלים כאמור מידע על הניקוד שניתן להם, אך לא על מיקומם ברשימה.

מנהל אגף החינוך לערבים, עבדאללה ח'טיב, מסביר בדו"ח כי לטענתו אלו אינן בסיס. לדבריו ועדות השיבוצ המחוזיות והמפקחים חייבים לנמק את נסיבותיה של כל החלטת שיבוצ שלהם ולתעד זאת במערכת הממוחשבת. במקרה של בירור, מוטלת אחריות אישית להסבר על ההחלטה על האחראי לשיבוצ. על פי הדו"ח, משה"ח אינו מפעיל אמנם בקרה יזומה ושוטפת על תהליך השיבוצ, אך בעת הצורך עומד לרשותו המידע המאפשר זאת. על הטענה על אי-יידוע המועמדים על מיקומם בדירוג לעומת מורים אחרים, משיב ח'טיב, כי הסיבה

בעיית עודף המורים במגזר הערבי הולכת ומחריפה בשנים האחרונות, אך למרות זאת מתעלמים מבעיה זו דו"חות רשמיים וועדות ציבוריות בתחום החינוך. כך טוען דו"ח שפרסם מרכז המידע והמחקר של הכנסת בסוף החודש שעבר. שם הדו"ח הוא "שיבוצ מורים ערביים במערכת החינוך". הדו"ח מוסיף, כי סוגיית עודף המורים במגזר הערבי לא נכללת גם בנושאי הפעולה של ארבע ועדות חדשות, המשותפות למשה"ח ולוועדת המעקב העליונה של ערביי ישראל. על פי הדו"ח, שרת החינוך, יולי תמיר, אמרה לפני שנה, כי 11,000 מורים ערבים מחוסרי תעסוקה. תמיר הוסיפה שמערכת החינוך יכולה לקלוט מידי שנה בין 300 ל-800 מורים בלבד ולכן; "על כל האחרים נגזר לחיות חיים של ציפייה מתמשכת". על פי הערכות שונות, מספר המורים הערבים שאינם מועסקים בהוראה הוא בין 7,000 ל-12,000.

מורים נודדים דרומה

על פי הדו"ח, בשנת תשס"ז נרשמו 4,865 בקשות של מורים מהמגזר הערבי לשיבוצ בהוראה (כ-3,000 בקשות נוספות נרשמו להעברה לבי"ס אחר או להגדלת היקף המשרה). מרבית הבקשות לשיבוצ, 3,292, היו במחוז צפון, 817 בקשות במחוז חיפה ו-573 - במחוז מרכז. בכל אחד מיתר המחוזות נרשמו לשיבוצ כמה עשרות מורים ערבים. מהדו"ח עולה, כי בשלוש השנים האחרונות חלה עלייה תלולה, של כ-25%, במספר המבקשים שיבוצ בהוראה במגזר הערבי. הדו"ח מציין, כי משה"ח מכיר במצוקת התעסוקה במגזר והוא מעסיק מורים ערבים רבים במשרה חלקית במטרה לשבץ כמה שיותר מהם בעבודה. בשל עודף המורים במגזר הערבי קיימת גם תופעה של "נדידת מורים" מהצפון להוראה במגזר הבדואי בנגב, שבו קיים מחסור במורים מוסמכים. מורים אלה נאלצים לשכור דירה באזור עבודתם, וחוזרים למשפחותיהם רק בסופי שבוע.

ניקוד למועמדים להוראה

שיבוצ מורים לעבודה בהוראה במגזר הערבי נעשה בדרך שונה מזו של מורים מהמגזר היהודי. למורים נקבע ניקוד, המדרג אותם ברשימת המתנה. הקריטריונים לניקוד הם; מספר שנות ותק, מספר שנות המתנה לשיבוצ, השכלה, הישגים בלימודי ההוראה ומקום מגורים. נוסף לכך, על המבקש לציין לפחות שם של יישוב אחד ועד חמישה יישובים שבהם הוא מעדיף להשתבץ, ומשה"ח רשאי לשבץ אותו לכל מהם. הניקוד שניתן לכל מועמד מוזן לתוכנת מחשב, המדרגת אוטומטית את המועמדים לכל יישוב בהתאם לקריטריונים. המועמדים מקבלים לביתם טופס המפרט את הניקוד שניתן להם, אך לא את מקומם ברשימת המתנה. באמצעות קביעת שיטת הניקוד ניסה משה"ח להתמודד עם טענות רבות על העדפה בלתי עניינית בשיבוצ למוסדות החינוך הערביים, במיוחד בבתי"ס התיכוניים שבבעלות הרשויות המקומיות. מורים טענו, שראשי הרשויות ניצלו את סמכויותיהם לקידום מועמדים לתפקידי הוראה וניהול מקרב בני משפחתם או מקרב תומכיהם. כידוע ההוראה הוא מקצוע מבוקש ביותר במגזר הערבי מכיוון שהוא אחד המקצועות הבודדים, שבהם נדרשת השכלה אקדמית, שאין קושי לערבים להיקלט בישראל. שיטת הניקוד ביקשה להבטיח, שכאשר מתפנה משרת הוראה ישוּבץ אליו המורה הראוי ביותר מבין המועמדים.

חוסר שקיפות בניקוד

הדו"ח מציין, כי גם כיום נשמעות טענות רבות ביחס לחוסר תקינותה של שיטת השיבוצ, כמו, למשל, שמפקחים בעלי גישה לדירוג הממוחשב משנים את הניקוד ומקדימים שיבוצי מורים משיקולים זרים. תביעה בנושא אף נמצאה מוצדקת בבית הדין האזורי לעבודה בחיפה בשנת 2004. מנכ"ל ועדת המעקב לענייני החינוך הערבי, עאטף מועדי, ויועץ מזכ"ל הסתדרות המורים, רן לרנר, אף דיווחו לעורכי הדו"ח, כי מגיעות אליהם תלונות רבות של מורים ערבים הסבורים שהחלטה

■ **על המורה הערבי בישראל - במגזר הערבי מועסקים כיום כ-27 אלף מורים. מרבית המורים, 53.3%, הם בעלי ותק של עשר שנים ומטה. הגיל הממוצע של המורה הערבי צעיר יחסית - 36.7, לעומת הגיל הממוצע של המורה במגזר היהודי שהוא כמעט 45. רק 12.2% מעובדי ההוראה במגזר הערבי הם בני 50 או יותר - לעומת 30% מעובדי ההוראה במגזר היהודי. למעלה מרבע מעובדי ההוראה הערבים, 28%, הם בני 29 או פחות - לעומת 9.6% בלבד מעובדי ההוראה במגזר היהודי.**

לכך היא שלעיתים קרובות יש למספר רב של מועמדים ניקוד זהה ונדרשת הצגת מסמכים נוספים. עם זאת, לדבריו אגף החינוך לערבים יוזם בימים אלה מהלך, שבמסגרתו תינתן לכל מועמד סיסמת כניסה למערכת הדירוג הממוחשבת, והוא יוכל לצפות בניקוד שניתן לו וגם במיקומו בדירוג.

להעביר מורים למגזר היהודי

הדו"ח מספר על יוזמה ייחודית, העשויה לפתור חלק מבעיית עודף המורים במגזר הערבי. מדובר ביוזמה של מכון "מרחבים" לשלב מורים ערבים בבתי"ס של המגזר היהודי. היוזמה כבר מופעלת בהצלחה בפרויקט להוראת ערבית תקשורתית במספר בתי"ס ובהם בנס ציונה. מחקרים שערך מכון מרחבים מצאו, בין היתר, כי בקרב בכירים במשה"ח ומרבית מנהלי בתי"ס במגזר היהודי, קיימת נכונות ליישום היוזמה והם רואים בה אסטרטגיה בעלת חשיבות חינוכית וחברתית כאחת. במרחבים מעריכים, כי קיים פוטנציאל להעסקת כ-880-1,000 מורים ערבים במסגרת היוזמה.

קיצוץ במתכשרים להוראה

בדיון בנושא בעיית עודף המורים במגזר הערבי, שהתקיים לאחרונה בוועדת החינוך של הכנסת, אמר סגן מנהל האגף להכשרת עובדי הוראה, נוח גרינפלד, כי משה"ח קיצץ, החל מתשס"ו, במספר הסטודנטים הערבים המתקבלים למוסדות להכשרת מורים. לדבריו, אי אפשר לקצץ יותר מדי במכסות כי הדבר עלול לפגוע ביציבות האקדמית של מוסדות להכשרת מורים. לטענתו אין כיום עודף סטודנטים ערבים להוראה והבעיה נובעת בעיקרה מבוגרי אוניברסיטאות בתחומים אחרים, הפונים להוראה לאחר שלא מצאו תעסוקה אחרת. לדבריו בעיית המשכילים הערבים אינה רק של מערכת החינוך. ועדת החינוך קיבלה את עמדתו של גרינפלד, אך גם קראה לשבץ במערכת החינוך היהודית מורים ערבים. כמו כן קראה הוועדה למשה"ח להשוות את מספר השעות במערכת החינוך הערבית למספר השעות במערכת החינוך היהודית ואף להעניק למגזר הערבי העדפה מתקנת בהוספת שעות, מה שיאפשר העסקת מורים ערבים נוספים. הוועדה גם ביקשה ממשה"ח לגבש תוכנית לעידוד הפרישה לפנסיה מוקדמת של מורים ותיקים במגזר הערבי.

■ במחוז צפון; ועדת היגוי לחינוך סביבתי – אחד מהממצאים המדאיגים של מבחני פיזה 2006, היה העניין האפסי כמעט שמגלים התלמידים הישראלים, יחסית לתלמידי שאר המדינות המפותחות, בנושא שמירת הסביבה. לאחרונה כינסה מנהלת מחוז צפון, אורנה שמחון, ועדת היגוי מחוזית בנושא החינוך הסביבתי. בוועדה משתתפים נציגים; מהמחוז, המשדך להגנת הסביבה, רשויות מקומיות בצפון וארגונים שונים העוסקים בחינוך בלתי פורמאלי. מטרת הוועדה היא להתוות תוכנית למינוף החינוך הסביבתי במוסדות החינוך ולהגברת המודעות לשמירה על איכות הסביבה בקרב הצוותים החינוכיים, התלמידים והקהילה. מהמחוז נמסר, כי בלב פעילות ועדת ההיגוי תעמוד התפיסה, שעל פיה החינוך הסביבתי אינו עוד מקצוע בסל המקצועות הבית ספריים, אלא יסוד הכרחי של החינוך בימינו. הוועדה תגבש המלצות שימשו בסיס לתוכניות בנושא השמירה על הסביבה, שיוטמעו במוסדות החינוך ובחינוך הבלתי פורמאלי במחוז. במקביל נערך במחוז צפון סקר, שבמסגרתו מתבקשים בתיה"ס לציין האם הם מקיימים פעילויות לחינוך סביבתי או מבקשים לקיים פעילויות כאלו בעתיד. מטרת הסקר היא לסייע לבתיה"ס בפיתוח ויישום תוכניות לימודים בנושא.

■ בבאר שבע; נפתחה תוכנית עתידים לתלמידים אתיופים – בבאר שבע נפתחה החודש תוכנית עתידים לתלמידים מצטיינים בני העדה האתיופית. בתוכנית ישתתפו 46 תלמידים מהתיכונים בעיר. התוכנית תתקיים במרכז הלמידה לקידום מצוינות בבי"ס מקיף ה'. מטרת התוכנית היא להכשיר בוגרים בעלי תעודת בגרות מדעית איכותית, שתאפשר להם להתקבל לפקולטות היוקרתיות באוניברסיטה. הלמידה במסגרת התוכנית תתבצע בקבוצות קטנות בנות 4-7 תלמידים, בהיקף של שש שעות שבועיות לתלמיד. לכל תלמיד תותאם תוכנית לימודים לאחר שיתקיים מיפוי של צרכי הלימודיים ובהתאמה לתוכנית הלימודים בבית ספרו. לתוכנית עתידים בבאר שבע שותפים אגף החינוך בעירייה, תוכנית קדם עתידים, הפרויקט הלאומי לקידום יוצאי אתיופיה, הסוכנות היהודית, גוינט ישראל ומכון ברנקו וייס.

■ בקריית ים; חדר מיוחד ללימוד מדעי החלל – בבי"ס אמירים בקריית ים התקיים בשבוע שעבר טקס חנוכת חדר חלל, שבו ילמדו התלמידים את מדעי החלל באמצעות אמצעי המחשה מתקדמים. החדר הוקם בתרומת חברת כרמל אולפינים, שעובדיה גם ביצעו בהתנדבות את עבודות הבנייה והעיצוב. החדר עוצב כמוזיאון חלל, שבו מעטרים את הקירות ציורי קיר גדולים, המציגים את מערכת השמש, מעבורות חלל ולוויינים. את הציורים צייר אמן ציורי קיר. בחדר גם תאורה אולטרה סגולה, התורמת לתחושה של שהות בחלל, וילונות חושך ועוד. חדר החלל צויד ב-15 עמדות מחשב ומסך ענק,

חינוך בעולם

■ בקונטיקט; קורסים מקוונים בחינם לתלמידי התיכונים – במסגרת ניסוי שהחל החודש במדינת קונטיקט בארצות הברית, יכולים תלמידי בתיה"ס התיכונים להשתתף בקורסים מקוונים במקצועות שונים. הקורסים מוענקים בחינם על ידי המדינה. השיעורים יהוו בחלק מהתיכונים תחליף ללימודים באותו מקצוע בבית"ס. על הניסוי מדווחת כתבה, שהתפרסמה בשבוע שעבר בעיתון הדיגיטאלי eSchool news. על פי הכתבה, המטרה העיקרית של הניסוי היא לאפשר השלמת פערים לתלמידים המפגרים בלימודיהם וחסרים להם "קריטיים" כדי לסיים בהצלחה את התיכון. כמו כן יכולים להשתתף בקורסים תלמידים שמבקשים להעשיר את הידע במקצועות לימוד שאינם נלמדים בתיכונים שלהם, זאת מכיוון שבתיכונים קטנים אין מגוון גדול של מקצועות לימוד. כל תיכון יוכל להחליט אם להעניק לתלמידים הלומדים את הקורסים

שעליו מוקרנים סרטי מדע וחלל. לכבוד טקס הפתיחה של החדר גם נתפרו חליפות חלל עבור התלמידים. מביה"ס נמסר, כי רכזת המדעים של ביה"ס בנתה תוכנית לימודים חווייתית שתילמד בחדר החלל. במסגרת התוכנית הותאם לכל

מביה"ס נמסר, כי רכזת המדעים של ביה"ס בנתה תוכנית לימודים חווייתית שתילמד בחדר החלל. במסגרת התוכנית הותאם לכל שכבה בביה"ס נושא לימוד שנתי מתחום מדעי החלל הכולל עבודות חקר.

שכבה בביה"ס נושא לימוד שנתי מתחום מדעי החלל הכולל עבודות חקר. כך, למשל, כיתות ה' לומדות בנושא "הטכנולוגיה של החלל" על מעבורות חלל, לוויינים וטלסקופים, תחנות חלל ואסונות בחלל ובהם אסון מעבורת החלל קולומביה, שבו נהרג אילן רמון. כל שיעור מתחיל בהקרנת סרט קצר ואחריו מתקיימת עבודה של התלמידים במחשב, תוך שימוש במנועי חיפוש ואתרי אינטרנט. בין העבודות; הכנת מצגות, הפקת פרסומות ותכנון תחנת חלל. לדברי מנהלת ביה"ס, ענת הלל, בניית החדר תאפשר, בנוסף להוראת מדעי החלל לתלמידי ביה"ס, גם פעילות קהילתית ענפה לילדי הגנים הסמוכים, פעילות למידה משותפת להורים ותלמידים בשעות אחר הצהריים וימי חשיפה והדגמה למורים למדעים וטכנולוגיה מהאזור.

■ בגן יבנה; התלמידים מתכתבים באנגלית עם חברים מאוהיו – מחוז מרכז במשה"ח יזם לפני כשלוש שנים, ביחד עם מינהל בתיה"ס הקהילתיים והקהילה היהודית בקליבלנד שבמדינת אוהיו, את תוכנית 20:20. מטרת התוכנית היא ליצור קהילה לומדת משותפת ובה 20 אנשי חינוך מהמחוז ו-20 אנשי חינוך מקליבלנד, שתפתח ביחד פרויקטים לימודיים ותפיץ אותם במוסדות החינוך. אחד מהפרויקטים האלה, ששמו "חברים לעט", החל לאחרונה בביה"ס הקהילתי בן גוריון בגן יבנה. במסגרת הפרויקט מתכתבים תלמידי ביה"ס מכיתות ד'-ו' עם תלמידים בני גילם מבתיה"ס היהודים בקליבלנד.

את הפרויקט מובילה בביה"ס רכזת האנגלית, ריקי בכש. ההתכתבות נעשית בשפה האנגלית ומחזקת את השליטה ויכולת ההבעה בשפה של התלמידים הישראלים. התלמידים מקליבלנד נתרמים מהפרויקט בהעשרת הידע שלהם על ישראל ובחזיקה הקשר אליה. במכתביהם מספרים התלמידים משתי המדינות על עצמם, על חוויותיהם ודעותיהם ועל האופן שבו הם מקיימים את אורח החיים היהודי במשפחתם ובמסגרת הבית ספרית.

המקוונים את הקרדיט הנדרש לסיים את לימודי התיכון. הניסוי מספק לעת עתה 21 קורסים במקצועות הליבה, אומנות ומדעים, למשל קורס בביוטכנולוגיה. הקורסים מועברים על ידי מורים שהוסמכו במדינה. הרעיון העומד מאחורי היוזמה הוא, שתלמידים המפגרים בלימודיהם יוכלו להשלים את החסר בקורסים מקוונים במקום בלימודים בבית"ס בחופשת הקיץ (Summer school) וגם לספק לתלמידים נגישות לקורסים ברמה גבוהה. במסגרת הקורסים יינתנו לתלמידים מטלות דומות לאלו הניתנות להם בביתיה"ס, אך הם יצטרכו להגיש אותן דרך האינטרנט. הקשר עם המורים והחברים ללימודים ייעשה באמצעות האינטרנט או הטלפון. לניהול הזמן יסייעו טבלאות שיפרטו איזו מטלה צריך לסיים לאיזה מועד. על פי הכתבה, הקורסים מוענקים רק לבתיה"ס הציבוריים בקונטיקט ותלמידי בתיה"ס הפרטיים לא יוכלו ליהנות מהם.

■ סיפורי התלמידים אוגדו לספר – לכבוד חגיגות ה-85 לרעננה, נערכה לאחרונה בספרייה העירונית תחרות לתלמידים בכתובת סיפורים על העיר. בתחרות השתתפו תלמידי כיתות ד'-ו' מבתיה"ס היסודיים בעיר. כהכנה לתחרות השתתפו כ-60 תלמידים בסדנת כתיבה שהנחתה הסופרת תושבת העיר, נירה תובל. בסדנה למדו התלמידים על טכניקות וסגנונות כתיבה. בעקבות הסדנה הגישו 32 תלמידים סיפורים על רעננה, שכתבו מזווית אישית. בין הסיפורים; ראיונות עם בני משפחה ותיקי העיר, סיפורי מדע בדיוני, תיאור אירועים משמעותיים בתולדות העיר ועוד. סיפורי התלמידים אוגדו והוצאו לאור על ידי העירייה בספר בשם "רעננה כמו סיפור ילדים", המלווה באיוריו של המאייר תושב רעננה, מירל גולדנברג. שיאה של התחרות היה בטקס הענקת פרסים לסיפורים הזוכים, שהתקיים בשבוע שעבר באולם בית יד לבנים בעיר. בטקס הושק הספר וחולק לכל משתתפי התחרות. במקום הראשון בתחרות זכה סיפורה של תלמידת ב"ס ביל"ו, אלענה צ'רקנסקי. שם הסיפור הוא "אהבה באה, אהבה עוזבת ומלחמה באמצע". התלמידה הזוכה היא עולה חדשה המתגוררת ברעננה כשלוש שנים בלבד.

■ שבת חוויתית בישיבה לילדים נכים – תלמידי תיכון ישיבת הדרום ומכללת מורשת יעקב ברחובות אירחו בסוף החודש שעבר כ-40 ילדים נכי שיתוק מוחין. הילדים הגיעו לישיבה בליווי מתנדבי "מרכז חברים לרפואה", שיזם את המפגש. במסגרת האירוע, סיירו הילדים ברחובות, ולכל אחד מהם הוצמד תלמיד ששימש לו מדריך אישי. כמו כן ביקרו הילדים בבתי כנסת בעיר והשתתפו בהפעלות שארגנו תלמידי הישיבה. במוצאי שבת התכנסו האורחים ומארחיהם לסעודה משותפת ושירה בציבור, שניהלה להקה של תלמידי הישיבה. לקיום האירוע סייעו הקייטרינג של ישיבת הדרום, מאפיות ומפעלי מזון מהאזור ותלמידי ביה"ס היסודי ממלכת-דתי אוהל מאיר בקריית עקרון, שאספו חטיפים עבור האורחים. תלמידי הישיבה והמכללה אף ערכו התרמה ברחובות למימון האירוע, וגייסו חובש מתנדב בליווי הרפואי הדרוש לאורחיהם.

■ בני הנוער מלווים את הקשישים לבנק – במסגרת פרויקט המחויבות האישית, הוקמה בקריית ים לפני כשנה "סיירת 28". תלמידי התיכונים המשתתפים בסיירת מלווים מדי חודש את קשישי העיר לסניפי הבנק לשם משיכת הגמלה החודשית שלהם מהביטוח הלאומי. מטרת היוזמה היא למנוע את תופעת שוד הקשישים ותקיפתם שהתגברה מאוד לאחרונה. היוזמה מתקיימת בסיוע מחוז חיפה במשה"ח, עיריית קריית ים וחיפה, תוכנית מציל"ה ופרויקט אס"א. עבור בני הנוער נרכשו לאחרונה כעשרים זוגות אופניים, קסדות ואפודים זוהרים שבהם הם משתמשים בעת ליווי הקשישים.

מנתוני המשטרה עולה, כי מאז החלה הסיירת לפעול ירד בצורה דרמטית מספר מקרי האלימות כלפי מבוגרים בקריית ים. בשבוע שעבר ביקרה שרת החינוך, יולי תמיר, בקריית ים ונפגשה עם התלמידים חברי הסיירת ועם הקשישים שהם מלווים. הקשישים סיפרו לתמיר, כי הם חשים בטוחים יותר הודות

לפעולת הסיירת. מנהל מחוז חיפה, אהרון זבידה, אמר במפגש, כי היוזמה תורמת רבות למעורבותם של בני הנוער בקהילה ולתחושת האחריות שלהם כלפי עצמם וכלפי החברה.

תלמידי התיכונים המשתתפים בסיירת מלווים מדי חודש את קשישי העיר לסניפי הבנק לשם משיכת הגמלה החודשית שלהם מהביטוח הלאומי. מטרת היוזמה היא למנוע את תופעת שוד הקשישים ותקיפתם שהתגברה מאוד לאחרונה.

במהלך המפגש אמרה שרת החינוך, כי היא מתכוונת "להעתיק" את היוזמה ולהרחיבה, וקראה לבני נוער בכל הארץ להצטרף אליה.

■ ניצוצות של כשרון בביה"ס – בבי"ס עמל ב' בפתח תקוה, התקיים בסוף החודש שעבר מופע בסגנון "כוכב נולד" בשם "ניצוצות". במופע השתתפו תלמידים מביה"ס בעלי כשרון בריקוד, שירה או נגינה. התלמידים הפגינו את יכולותיהם בפני תלמידי ביה"ס והמורים. באירוע החגיגי, שכבר הפך לחלק ממסורת ביה"ס, באו לידי ביטוי גם כישרונות תלמידים שפעלו מאחורי הקלעים; כותבי השירים, המלחינים ותלמידי כוריאוגרפיה, שחנכה תלמידות צעירות בריקוד. המופע התקיים לאחר מיונים ואודישנים בפני ועדה בראשות הרכזת החברתית של ביה"ס ומפיק מוסיקלי.

לדברי מנהלת עמל ב', ריקי כהן, מטרתו של האירוע הייתה לתת במה ליצירתיות של תלמידי ביה"ס, לעודד אותם להמשיך ולפתח אותה, ולחשוף את כישרונותיהם בפני חבריהם.

■ הפסקה בלימודים כהזדהות עם שדרות – בישיבת

מנהלי רשת אמי"ת שהתקיימה בשבוע שעבר, הוחלט כי מעתה והילך יופסקו הלימודים בכל בתיה"ס של הרשת בכל עת שתישמע אזעקת "צבע אדום" בשדרות. הפסקת הלימודים תתקיים כאות הזדהות עם תלמידי שדרות.

לדברי מנכ"ל רשת אמי"ת, ד"ר אמנון אלדר, הפסקת הלימודים תיתן לתלמידים ולצוותי בתיה"ס שהות לחשוב על תלמידי שדרות, להזדהות איתם, ואף לקרוא יחדיו פרקי תהילים לשלום.

לדבריו, לא רק הלימודים ברשת ייעצרו בעת האזעקות, וגם עבודת עובדי מטה הרשת תופסק והם יקראו פרקי תהילים. מהרשת נמסר, כי צעד זה הינו המשך לפעילות משותפת ואינטגרטיבית של תלמידי אמי"ת עם שדרות. במסגרת הפעילות מתארחים תלמידי שדרות בימי כיף חווייתיים ובקייטנות בחופשות, בכפרי הנוער של הרשת ברעננה ובפתח תקוה. רשת אמי"ת מנהלת בשנתיים האחרונות את מערכת החינוך הממלכתית והממלכתית-דתית בשדרות.

פרסים והישגים

■ נבחרו הרשויות הזכות בפרס החינוך – פרס החינוך היישובי לשנת תשס"ז יוענק לרשויות המקומיות; בת ים, המועצה המקומית גני תקווה, דימונה, כפר סבא והמועצה האזורית עמק בית שאן, כך נמסר ממשה"ח בשבוע שעבר. את הרשויות הזכות בחרה ועדת פרס בראשות סמנכ"ל בכיר למינהל ולמשאבי אנוש במשה"ח, גד אבקסיס.

הוועדה סיירה בכ-15 יישובים מועמדים לפרס ובחנה בכל אחד מהם את העמידה במספר תבחינים של עשייה בתחום החינוך מתוך רשימה של 11 תבחינים. לכל אחת מהרשויות הזכות יוענק פרס בסך 100,000 ש"ח, שיושקעו בפרויקטים חינוכיים. ממשה"ח נמסר לקו לחינוך, כי נימוקי הוועדה לבחירה ברשויות הזכות יפורסמו רק סמוך לטקס הענקת הפרס, שיתקיים בהמשך השנה.

המנהל, ד"ר צבי אברמוביץ, שסקר בפניהם את העשייה החינוכית בביה"ס ואת הישגים המקצועיים והלימודיים של בוגריו.

מחוז תל אביב

■ **אובדנות** – עיריית חולון ערכה לאחרונה בתיאטרון חולון יום עיון בנושא "נוער בסיכון ונטיות אובדניות". ביום העיון השתתפו 160 אנשי חינוך, יועצות ואנשי מקצוע העובדים עם בני נוער, מהרווחה, בריאות הנפש והמשטרה.

במהלך יום העיון נסקרו נתונים על ניסיונות אובדניים בקרב בני נוער בכלל ובעיר חולון בפרט. יום העיון התמקד במתן כלים לאבחון סימנים לאובדניות בקרב בני נוער ובטיפול הראשוני שאיש חינוך יכול להעניק לתלמיד במצוקה. כמו כן, הרצתה ביום העיון מנהלת היחידה לטיפול בנטיות אובדנות בשפ"י, יוכי סימן טוב. מעיריית חולון נמסר, כי שמונה קבוצות דיון שהתקיימו ביום העיון, מסמנות את יישום שיתוף הפעולה בנושא נוער בסיכון בין מערכת החינוך בעיר והגורמים המטפלים האחרים. הצרכים והמסקנות שעלו בקבוצות הדיון יוגשו לצוות היגוי, שהוקם במטרה לגבש נייר עבודה בנושא שיוגש לראש העיר, מוטי ששון. בראש צוות היגוי, הפועל במסגרת תוכנית אס"א (אלימות, סמים, אלכוהול) העירונית, עומד ראש השירות הפסיכולוגי בחולון, רפי ארז. עיריית חולון הקצתה השנה מאות אלפי ש"ח להתוויית תוכנית לאיתור בני נוער בסיכון וטיפול בהם.

■ **הרצל הזהב** – פסטיבל סרטי הנוער הארצי, "הרצל הזהב – 2008", ייערך ב-23 בינואר בהיכל אומנויות הבמה בהרצליה.

בפסטיבל, שאותו עורכים מחוז תל אביב ועיריית הרצליה, יוצגו כ-40 סרטים שיצרו תלמידי כיתות י'-י"ב ממגמות הקולנוע והתקשורת ברחבי הארץ. בפסטיבל גם יקיימו המשתתפים דיונים על נושאים שונים העולים בסרטים.

■ **סייעות** – 30 סייעות בגני הילדים עירוניים ברמת גן החלו בימים אלה השתלמות בשם "הילד המאגר". מטרת ההשתלמות היא להכשיר את הסייעות לאתר בעיות התנהגות של ילדים בגנים ולהתמודד עימן טוב יותר. תוכנית ההשתלמות נכתבה על ידי מנהלת מחלקת גני ילדים בעירייה ומנהלת המדור לגיל הרך בפסג"ה המקומית בשיתוף עם העמותה לקידום מקצועי. בהשתלמות ילמדו הסייעות, בין היתר, על קשיים התפתחותיים, שפתיים, רגשיים חברתיים וקוגניטיביים של ילדים בגיל הרך.

■ **סל תרבות** – עיריית כפר סבא נענתה בחודש שעבר לבקשת ועד ההורים העירוני, והחליטה להוסיף 145 אלף ש"ח מתקציבה לסל התרבות בבתי"ס היסודיים בעיר. התוספת תאפשר לתלמידים לקבל השנה במסגרת הסל ארבע פעילויות תרבות, כמו שהיה נהוג בשנים קודמות. ההורים פנו לעירייה לאחר שהתברר, כי בעקבות עליית מחירי פעילויות התרבות וההסעות אליהן והגבלת הגבייה באמצעות תשלומי ההורים, נפגע השנה הסל וכלל רק שלוש פעילויות. התוספת התקציבית לסל מאפשרת הפעלת תוכנית לחינוך מוסיקלי בבתי"ס בשיתוף עם הפיקוח על החינוך המוסיקלי במשה"ח. התוכנית כוללת מפגשים קאמרליים בבתי"ס ויציאה לקונצרטים מלווים בהסבר בהיכל התרבות.

■ **בעקבות המסע** – תלמידות שכבה י"ב בתיכון אמי"ת רננים ברעננה, קיימו בשבוע שעבר ערב מסכם למסע שערכו לאחרונה בפולין שכותרתו – "מסע לתוך סיפור". התלמידות המחיזו בערב את סיפורי הסבים והסבתות שלהן ששרדו את השואה, ותיארו כיצד ליוו אותן סיפורים אלה במסע בפולין. במופע שולבו קטעי יומן ושירה, שנכתבו על ידי

התלמידות המחיזו בערב את סיפורי הסבים והסבתות שלהן ששרדו את השואה, ותיארו כיצד ליוו אותן סיפורים אלה במסע בפולין.

התלמידות במהלך המסע. הערב הסתיים בשירת "התקווה" ו"אני מאמין". בערב נכחו הורי התלמידות, ראש עיריית רעננה, נחום חופרי, מנכ"ל רשת אמי"ת, אמנון אלדר, ראשי אגף החינוך בעירייה, מפקח ביה"ס וראשי קרן "רועי לא אחסר", שמימנה את המסע לתלמידות מעוטות יכולת מהשכבה.

■ **ביקר** – ראש אגף לוגיסטיקה, רפואה ומרכזים בצה"ל, האלוף דני ביטון, וקצינים בכירים מהאגף ביקרו בשבוע שעבר בביה"ס הטכנולוגי עמל בן עמי. ביה"ס שוכן בתוך בסיס בן עמי, סמוך לשוהם. מביה"ס נמסר, כי האורחים ביקרו באחת מסדנאות הרכב המרכזיות בבסיס, שבה עבדו באותה שעה תלמידים מביה"ס, והתרשמו מהמקצועיות שהפגינו. מפקד הסדנה תיאר באוזני המבקרים את תהליך השתלבות התלמידים בסדנאות הרכב בבסיס ואת תרומתם לפעילותן. לאחר מכן ביקרו האורחים בכיתות הלימוד בליווי

■ **אגף חדש** – שרת החינוך, יולי תמיר, מנהלת המחוז, אורנה שמחון, וראש המועצה האזורית עמק יזרעאל, אייל בצר, השתתפו בשבוע שעבר בטקס חנוכת האגף החדש של ביה"ס לחינוך מיוחד קישון ברמת דוד. בביה"ס לומדים תלמידים מ-14 רשויות, מהן מרוחקות. האגף החדש יאפשר גידול ניכר במספר התלמידים בביה"ס, שנאלץ עד כה לדחות מחוסר מקום חלק מהפונים אליו. שרת החינוך הזכירה בטקס את מעמד הנחת אבן הפינה לאגף לפני כשנה, וציינה את התרשמותה מהיחס החם לתלמידים באותו אירוע. תמיר איחלה לצוות ביה"ס ולתלמידים הנאה מהמשכן החדש. בתום הטקס התכבדה שרת החינוך בגזירת הסרט וסיירה במבנה החדש. בהמשך היום ביקרה תמיר בבי"ס עמק יזרעאל בגניגר שבו, כמו בשאר בתי"ס היסודיים במועצה האזורית, מתקיימת רפורמת אופק חדש. הביקור הסתיים במפגש של שרת החינוך עם מנהלי בתי"ס במועצה.

מנח"י

■ **מתמחשבים** – מנח"י הצטרפה החודש למספר גדול והולך של מחלקות חינוך ברשויות מקומיות, המפעילות מערכת לרישום תלמידים לכיתה א' דרך האינטרנט. השימוש במערכת מתבצע מאתר האינטרנט של עיריית ירושלים. מהעירייה נמסר, כי הורים שאין באפשרותם לבצע רישום מבייתם, יוכלו לעשות זאת בבתי"ס בסיוע המזכירות. מחשב המיועד לרישום גם הוצב במחלקה לרישום והעברות במנח"י.

מחוז ירושלים

■ **כנס מנהלים** – מנהלי בתי"ס והמפקחים של מחוז ירושלים השתתפו בסוף החודש שעבר בכנס מחוזי. מנהל מחוז ירושלים החדש, מאיר שמעוני, פתח את הכנס בהצגת נתונים, מגמות והדגשים בעבודת המחוז השנה ובהם; חינוך לערכים וקהילתיות, דיאלוג ושיח כתרבות בית ספרית, קידום "אוכלוסיות קצה", קידום הישגים לימודיים בדגש על מקצועות היסוד, התמודדות עם הנשירה, חינוך לחשיבה, מדידה והערכה כתרבות בית ספרית, קידום אקלים חינוכי מיטבי ופיתוח המנהלים כמנהיגים חינוכיים מובילים.

בכנס גם הרצו; מנכ"לית המכון הישראלי למנהיגות בית ספרית, יהודית שלוי, על חזון המכון ותחומי פעולתו, ומנהל תחום שלי"ח במינהל חברה ונוער, אלי שיש, על תוכנית הליבה להכרת הארץ.